

Autoreferat

1. Imię i nazwisko:

Jerzy Kaliszuk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

Magisterium z zakresu historii – Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski, 1997 r.

Doktorat nauk humanistycznych w zakresie historii – Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski, 2003 r. – tytuł rozprawy: *Kult Trzech Króli a 'Historia trium regum' Jana z Hildesheim w Polsce późnego średniowiecza i u progu czasów nowożytnych.*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych:

2003-2014: Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski; adiunkt.

2004-2011: Zakład Rękopisów, Biblioteka Narodowa; adiunkt (2004-2006: 1/2 etatu, 2007-2011: 1/4 etatu).

2014-2016: Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski; asystent.

od września 2016 r.: Instytut Historii Nauki im. A. i L. Birkenmajerów, Polska Akademia Nauk; adiunkt.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Jerzy Kaliszuk, *Codices deperditi. Średniowieczne rękopisy łacińskie Biblioteki Narodowej utracone w czasie II wojny światowej*, t. 1: *Dzieje i charakterystyka kolekcji*, t. 2, cz. 1-2: *Katalog rękopisów utraconych*, t. 3: *Indeksy, Aneks, Bibliografia*, Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii, 2016 (Dziedzictwo Kulturowe po Skasowanych Klasztorach, red. M. Derwich, t. 8/1-3). Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Jerzy Strzelczyk, prof. dr hab. Wojciech Mrozowicz.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Podstawowym celem była rekonstrukcja zawartości i charakterystyka zbioru średniowiecznych rękopisów łacińskich w przedwojennym księgozbiorze Biblioteki Narodowej – zbioru niemal całkowicie zniszczonego w 1944 r. Sam zbiór wyodrębniłem z całości księgozbioru BN w sposób sztuczny, na potrzeby moich studiów. Za średniowieczne uznaję kodeksy powstałe do lat dwudziestych XVI w. Jest to oczywiście cezura sztuczna, jednak przyjęta w wielu opracowaniach, jako moment, kiedy książka drukowana zaczyna dominować nad produkcją rękopiśmienną. Ponadto uwzględnienie rękopisów powstałych w późniejszym okresie oznaczałoby konieczność podjęcia dodatkowych badań, np. nad wzajemnymi relacjami między rękopisami a książkami drukowanymi w poszczególnych księgozbiorach historycznych, a także studiów m.in. nad kwestią funkcjonowania w kulturze staropolskiej rękopiśmiennych odpisów tekstów drukowanych, co wymagałoby wieloletniej pracy całego zespołu badawczego. Z kolei przyjęcie kryterium językowego wynikało z celu pracy – próby charakterystyki księgozbiorów średniowiecznych, zwłaszcza polskich, w których dominowały kodeksy z tekstami łacińskimi. Trzeba też podkreślić fakt, że zbiór rękopisów łacińskich został wydzielony przez bibliotekarzy rosyjskich już w XIX w. i zaopatrzone w osobny ciąg sygnatur (z oznaczeniem Lat.).

Przedwojenne zbiory BN – z racji swych powikłanych losów – przed II wojną światową nie doczekały się wyczerpującego opracowania. W 1944 r. zniszczone zostały nie tylko zbiory, ale także kartoteki, rękopiśmienne oraz maszynopisowe katalogi zbiorów. Nie wiemy zatem dokładnie, co wówczas uległo zagładzie. Wiedzę na temat strat czerpiemy ze źródeł fragmentarycznych i niepełnych. Prezentowana książka ma za zadanie choć w części wypełnić tę lukę. Celem niniejszej pracy jest odtworzenie zawartości nie całego rękopiśmiennego księgozbioru BN, lecz – jak już wspominałem – tylko drobnej jego części: łacińskich rękopisów średniowiecznych, a poprzez analizę tych kodeksów – charakterystyka części polskich księgozbiorów średniowiecznych BN. Temat ten nie był dotychczas przedmiotem odrębnych studiów. Podjęta przed wojną przez Marię Hornowską próba rekonstrukcji księgozbiorów średniowiecznych BN na podstawie przywożonych rękopisów z Rosji Sowieckiej została przerwana wraz z wybuchem wojny w 1939 r. i nie została ukończona do chwili śmierci badaczki w 1944 r. Uratował się roboczy maszynopis części przygotowywanej przez Hornowską syntezy, opublikowany przez Halinę Zdzitowiecką-Jasieńską w 1947 r.

Zazwyczaj w wypadku badań nad księgozbiorami historycznymi przyjmuje się metodę retrogresywną, czyli wychodząc z określenia stanu zachowania danego zbioru, zestawia się otrzymane wyniki ze spisem/katalogiem książek sporządzonym przed ich zniszczeniem. Badania te są jednak możliwe tylko w wypadku, gdy dysponujemy adekwatnym opisem zawartości księgozbioru przed momentem zataraty zbiorów. Tymczasem wszelkie kartoteki i katalogi rękopisów Biblioteki Narodowej uległy spaleni z samymi rękopisami. Co więcej, przepadły również wcześniejsze katalogi rękopisów poszczególnych kolekcji. Dodatkowa trudność wynika z faktu, że zbiór średniowiecznych rękopisów łacińskich nie został wyodrębniony z całego zbioru przedwojennej BN, nieznanym pozostaje nawet jego rozmiar. Punktem wyjścia powinien być obecny stan zachowania: w wypadku najstarszych rękopisów BN opracowany został niedawno inwentarz, którego jestem współautorem. W grupie tej ponad 100 rękopisów to kodeksy powstałe do połowy XVI w., przy tym podkreślić należy, że są to rękopisy nie tylko z grupy kodeksów łacińskich, ale również polskich, niemieckich i holenderskich.

Niezbędne było wykorzystanie wszystkich dostępnych materiałów publikowanych i rękopiśmiennych, związanych z poszczególnymi kolekcjami (począwszy od XVIII w.), które później tworzyły zbiór rękopiśmienny Biblioteki Narodowej. Źródła te, jakkolwiek bardzo